

FUNCTȚII ȘI VALORI DISCURSIVE ALE MARCATORULUI *PĂI* ÎN TEXTELE DIALECTALE

MARINELA BOTA

Institutul de Lingvistică al Academiei Române „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti” /
Universitatea din București
marinela.bota@drd.unibuc.ro

Cuvinte-cheie: *marcatori discursivi, varietăți regionale, funcții și valori discursive, atenuator de forță ilocuționară, planificator.*

Keywords: *discourse markers, regional varieties, discourse functions and values, face-threat mitigator, planner.*

1. PRELIMINARII

Marcatorul discursiv *păi* reprezintă forma pragmaticalizată a deicticului temporal *apoi*, din care provine. *Păi*, cu variantele *poi*, *pei*, *pă*, *pâ*, *pi* și *pu*, este specific registrului popular și colocvial și, de asemenea, se manifestă în discursurile spontane în toate varietățile regionale ale limbii române.

Din punct de vedere formal, dicționarele și gramaticile limbii române actuale încadrează marcatorul în categoriile gramaticale ale adverbului (DLR, DEX) sau interjecției (GALR 2005 I: 669; GBLR 2016: 317; DOOM³). În GBLR (2016: 651–654) *păi* este tratat ca o interjecție cu rol de conector pragmatic care îndeplinește funcții de stabilire a conexiunii între actele de vorbire, de structurare a discursului și de marcarea a unor roluri argumentative de tipul „obieecție”.

Din punct de vedere funcțional, *păi* face parte din clasa marcatorilor discursivi cu funcții și valori discursive asemănătoare cu cele manifestate de marcatorii corespunzători din limba engleză (*well*), italiană (*poi*), franceză (*puis*) sau spaniolă (*pues*), cu precizarea că *păi* nu devine un marcator cu funcție consecutivă sau aditivă, ca *pues* în limba spaniolă (Zafiu 2009). În română, *păi* poate dobândi valori consecutive sau aditive în funcție de context, însă aceste valori nu ajung să devină funcții specifice. De asemenea, diferența dintre marcatorul *păi* și corespondentul său din limba spaniolă constă în faptul că *pues* a devenit o marcă evidențială folosită pentru a semnaliza schimbări în angajamentul locutorului față de adevărul informațiilor (Schiffrin 2001: 63), însă, în limba română, Ștefănescu (2005) observă că *păi* poate prefața construcțiile evidențiale, exemplificate în Zafiu (2002), cu rolul de a atenua gradul de evidențialitate.

Pentru limba română, valorile pragmatice ale marcatorului *păi*, denumit *particulă discursivă*, *conector pragmatic* sau *marcator discursiv*, sunt descrise în lucrările Ariadnei Ștefănescu (2011, 2007a, 2007b, 2005), Rodicăi Zafiu (2020,

2009, 2002, 1989) și Andrei Vasilescu (2002). Ștefănescu (2011: 293, 2007b: 161–185) încadrează marcatorul discursiv *păi* în domeniul interpersonal, deoarece „punctează dialogismul, familiaritatea cu interlocutorul, diferența de informații de background dintre cei doi participanți, având o dublă orientare – retrovers, către întrebarea anterioară și prospectiv, către narațiune”. La nivelul structural al discursului, este un *marcator de integrare lineară* ale cărui trăsături principale sunt „absența unui sens referențial, faptul că nu schimbă condițiile de adevăr ale enunțului și că nu adaugă nimic conținutului propozițional, că se raportează la situația de comunicare, iar nu la starea de fapte discutată” (Ștefănescu 2005: 673). Pornind de la clasificarea propusă de Jucker (1993) pentru engl. *well*, autoarea analizează contexte în care apare *păi* și distinge funcțiile principale ale marcatorului. În ceea ce privește marcatorul *well* din limba engleză actuală, Jucker (1997, 1993) stabilește patru funcții principale:

1) *particulă de bornaj*¹, funcționează la nivelul structural al discursului; poate introduce o temă nouă sau poate prefața un segment discursiv care conține discurs raportat direct;

2) *marcator de relevanță insuficientă*², pentru care Jucker (1997) preferă termenul de *modificator* (engl. *qualifier*), funcționează la nivelul interacțional al discursului și prefațează un răspuns parțial la întrebare, prin urmare nu satisface maxima relevanței;

3) *atenuator de forță ilocuționară*³ (engl. *face-threat mitigator*), funcționează la nivelul interacțional prin introducerea unui dezacord sau a unui refuz;

4) *element de umplere a pauzelor*, funcționează la nivel interacțional și îndeplinește rolul de umplere a unei pauze de gândire. În ceea ce privește terminologia propusă pentru acest tip de element, în limba română este utilizată sintagma *cuvânt de umplură*, iar în alte limbi termeni ca *riempitivo* (it.), *mots de remplissage* (fr., Aioane 2017) sau *gap-filler* (Auer și Maschler 2016). Propunem denumirea de *planificator* pentru această funcție a marcatorului discursiv *păi*, utilizat de locutorii care nu doresc sau nu sunt pregătiți să cedeze replica.

Pentru prezenta analiză a marcatorului discursiv *păi*, am aplicat: (a) modelul de clasificare propus de Crible și Degand (2019), în care funcțiile marcatorilor se pot manifesta în cel puțin unul dintre cele patru domenii discursive (*ideațional, retoric, secvențial și interpersonal*), (b) cadrul teoretic despre *particulele inițiale* (*turn-initial particles*) prezentat de Heritage și Sorjonen (2018) și (c) funcțiile descrise de Jucker (1997) pentru marcatorul *well* din limba engleză. Corpusul este alcătuit din contexte excerptate din opt volume de texte dialectale. Ocurențele au fost identificate în dialogurile dintre anchetatori și informatori sau în povestirile informatorilor. Exemplele sunt transcrise în formă literarizată, păstrându-se pauzele prozodice. În urma analizei am constatat că cele două funcții principale ale marcatorului *păi* sunt: *semnal de răspuns* și *tranziție*. Sub aceste două funcții pot fi

¹ Denumirile *particulă de bornaj*, *marcator de relevanță insuficientă* și *atenuator de forță ilocuționară* sunt preluate de la Ștefănescu (2005).

² *idem*.

³ *ibid*.

grupate diferite valori dobândite contextual, în funcție de atitudinea locutorului față de situația de comunicare sau față de interlocutor.

Atât în textele dialectale *TD-Ung.* și *TD-NBULG*, reprezentative pentru graiurile românești vorbite în afara țării, cât și în *TDS* am constatat ocurențe sporadice ale marcatorului *păi*. Funcția de semnal de răspuns este îndeplinită de *apoi* în regiunea Sălajului și în graiurile românești din Ungaria, iar pentru graiurile din nordul Bulgariei este utilizat frecvent *emi* (1).

- (1) [„Salamura” cum o faci?]
ē **— păi** cu sare/ zăr pui/ și sare pui/
 [Cum știi că este bună „salamura”?]
-émi știi la... la o sută dă kile dă apă/ la o sută dă kile dă zăr/ pui...
 doozășipatru dă kile dă... sare/ ea are opredelit acolo/ cât să pui// (TD-NBULG: 4)

2. FUNCȚII ȘI VALORI DISCURSIVE

Poziția inițială, internă sau finală, ocupată de un marcator discursiv într-una dintre cele trei tipuri principale de intervenții (*inițială, secundară și terță* – Heritage și Sorjonen 2018), are o importanță strategică în ceea ce privește orientarea intenției de comunicare a locutorului. În poziție inițială în prima intervenție, marcatorii au un caracter prospectiv, fiind orientați către livrarea următoarelor informații, în timp ce în cea de a doua intervenție tind să fie retrospectivi. De asemenea, *păi* utilizat la inițiala intervenției secundare are dublă orientare, pe de o parte indică direcția ‘înainte’ prin introducerea noii replici, iar pe de altă parte, indică direcția ‘înapoi’ către replica precedentă pe baza căreia se dezvoltă interacțiunea. Această trăsătură secvențială poate fi extinsă și la intervențiile de tip povestire, unde *păi* introduce noi episoade narative și prezintă aceeași dublă orientare, după cum observă și Ștefănescu (2011) în articolul despre *polifuncționalismul* marcatorilor discursivi în narațiunea conversațională.

2.1. Semnal de răspuns

Rolul principal al marcatorului discursiv *păi* este de „semnal de răspuns” (Zafiu 2002: 420; Ștefănescu 2005: 673). Această funcție de semnalare a începerii unei replici este asemănătoare cu cea înregistrată pentru marcatorul *well* din engleză (Heritage și Sorjonen 2018).

2.1.1. Replicile secundare prefăcute de *păi* conțin răspunsuri scurte, punctuale sau elaborate, detaliate, ambele tipuri de răspunsuri fiind dublu orientate prospectiv/retrospectiv. Pe lângă valorile actualizate în domeniul interpersonal, *păi* funcționează ca o *particulă de bornaj* în domeniul secvențial al discursului și introduce frecvent intervenții ample (2), (3).

- (2) [Cum faci o mâncare de păsui?]
păi... o mâncare de păsui/ să pune prima dată [ε] apă rece cu păsui [...]
 (TD-PDF: 153)

- (3) [Dar vin lupii la oi?]
păi când o vinit lupii.../ s-o zvârlit în săș/ o luat una/ două/ câte i-o
 trăbuit lui și.../ s-o dus/ i-am alungat/ după așeia iar o vinit/ și... tot așa/
 [...] (TDBN: 113)

2.1.2. În anumite contexte, *păi* inițial funcționează în domeniul interpersonal prin marcarea *relevanței insuficiente*, poate conține puține referințe la ceea ce s-a menționat înainte și este orientat spre restul discursului care, într-o anumită măsură, depășește așteptările interlocutorului. Este, de asemenea, un semnal care atrage atenția asupra schimbării temei, iar intervențiile prefăcute sunt adesea ample (4), (5), (6).

- (4) [Dar ai auzit să se facă moroi?]
păi! moroi/ care-s răutăcioși la suflit/ care vorbesc rău/ ca cum mi-s io
 așa// (TD-PDF: 22)
- (5) [Ș-*api* femeia n-o zis nimica?]
pi femeia n-o fost în casă/ femeia o fost la câmp/ pă când o mărș/ o
 văzut ptiatra acee acolo//
 [Ș-*apoi* voi ce-ați făcut?]
pi/ noi n-am făcut nimică/ noi ni-am ascuns/ nu ni-am spus unu pă
 altu// ș-*api* s-o dus maria campii di-acasă și ni-am băgat în tinda aceia
 întunecuósă... [...] (TDM: 44)
- (6) [Și se spuneau povești?]
 a! **păi** trebuia să toarcem/ să facem jurubița.../ mai stam dup-aia... dă...
 taină/ dă... planuri// [...] (TDM I: 33)

2.1.3. În secvențele convenționalizate, de tipul perechilor de adiacență *întrebare-răspuns* (Schegloff 2007), replicile secundare prefăcute de *păi* în textele dialectale sunt, de obicei, răspunsuri la întrebări sau la solicitări de informații. În aceste contexte, *păi* cu valoare de *atenuator* marchează dezvoltarea unui răspuns amplu, indirect și neașteptat de interlocutor. Această valoare se regăsește și în limba spaniolă, în care *pues* este folosit pentru a atenua forța ilocuționară a unui răspuns neașteptat sau a unui refuz/dezacord (Raymond 2018). În ceea ce privește atitudinea informatorului față de anchetator, se observă „etalarea superiorității epistemice [...] *snobarea celui alt*” (Ștefănescu 2005: 678).

- (7) [La pâine am uitat să te întreb, unde o pui?]
pi dragă... care cum îi... place/ [...] (TDS: 89)
- (8) [Dar dumitale, nu ți-a fost frică?]
păi da ce [!] **acuma** că mi-o fi fo frică/ era [k] unde era să mă duc/ ce
 era să fac?/ [...] (TDM I: 3)
- (9) [Și chiar îi trecea?]
 e! **păi** trecea vreo două trei zile/ depinde/ [...] (TDBN: 64)

2.1.4. Atunci când introduce a treia replică într-un dialog, marcatorul are rolul de a prezenta rezultatul secvenței *întrebare-răspuns* precedente și are valori asemănătoare cu cele ale lui *păi* din poziția secundară, cu dublă orientare (12).

Replica terță introdusă de *păi* poate fi o directivă (10) sau o nouă întrebare (11) care, deși marchează o desprindere de perechea *întrebare-răspuns* precedentă, atinge sau reia problema ridicată în secvența anterioară (Heritage și Sorjonen 2018).

- (10) „ai făcut mă/ mâncare ceva la băieții ăștia?”/
 „ei! le-m făcut mâncare”/ ce/ „am stat dă mâncare”/ ice/
 „**păi**/ pune și fă mâncare/ cine știe ș-ale tăle când/ pă unde mănâncă”
 ice// (TDM I: 30)
- (11) „nene și țăță/ io mă duc acasă”//
 „dă ce/ cum?”//
 „**păi** d-aia/ că... mica nu-mi îngrijește de vacă”/ [...]
 „**păi** da tu poți să te conduci? că ai să mori de foame/ (TDM I: 37)
- (12) „cum/ nu știi?”
 „nu!”
 „**păi**” zice/ „l-a dus cu salvarea/ la brezoi” (TDM I: 7)

2.2. Funcția de tranziție

Funcția de tranziție din domeniul secvențial al discursului se manifestă atunci când *păi* ocupă poziție internă într-o intervenție secundară sau într-o secvență narativă amplă.

2.2.1. În răspunsurile la întrebări, segmentul introdus de *păi* poate reprezenta o explicație (13), trecerea la un nou episod din desfășurarea evenimentelor (14), o reluare sau o trimitere (15) la o temă anterior discutată.

- (13) [Dar când erai mai tânăr, mergeai cu vitele?]
 mergeam// ...**pă** asta ne-o fost... economia așa// (TDBN: 105)
- (14) [Și din mațele mai groase?]
 dint-acelea mai facem călbaș/ cum se spune pe la noi/ din... fleacurile
 porcului/ cum se zâce/ din ficat/ din... plămâni/ dint-aestea// **păi** le
 demicăm ș-acelea prin mașină/ (TDBN: 110)
- (15) [Dar pește mare făceai...]
 pește mare/ sigur/ **păi** v-am spus/ paișpe kilograme (TDD: 171)

2.2.2. În relatările informatorilor, *păi* structurează intervenții ample, mai ales, cele care conțin povestea în sine. *Păi* ca marcator care structurează informația și marchează tranziția de la un episod la altul, introduce segmente care conțin o explicație (16), (17) sau o elaborare a informațiilor transmise (18), (19).

- (16) ...și/ plecasem d-acolo cam bolnavă/ dă frica lupu/ **păi** era foarte-
 aproape/ uite nu era nici ca d-iș până-n drum/... dă mine// și mi-a sărit și
 răutatea du pă mine/ și toate și... d-atunci n-am mai văzut// (TDM I: 17)
- (17) vai de mine... uăăă... am avut câniepă/ vai/ și câti-o câneptiștie mare/
păi trebuia a fa [‘face’] câmieș și gatii și lepidiecu... (TDMM: 129)
- (18) o scoatem [cânepa] o spălăm bine /bine/ bine-apă/ o uscăm și după acea o
 melițăm// **păi** după ce-o meliț/ o piepten/ pân pieptenii aia ai naibi//
 (TDM I: 3)

- (19) mai încoace s-a făcut patru/ cinci moșoaie/ **păi** era o frumusețe/ când vineau ei/ să prindeau și jucau în horă cu cloapetile alea/ (TDD: 195)

2.2.3. *Păi* cu rolul de *planificator* poate fi observat după mărci ale (*non*) *fluenței* (Crible 2017), de tipul corectare sau ezitare. Această valoare se manifestă atât în domeniul secvențial, prin introducerea reformulării sau a reluării ideii, cât și în domeniul interpersonal, prin semnalarea faptului că locutorul nu dorește să cedeze replica.

- (20) [Și ni-l spui și nouă (descântecul)?]
spun//... și... **dup [k] păi** după așeia merg la mire/ iară/ și di la mire... iar e-un fel di descântec// și descântă/ și apoi merg la nănași/ (TDBN: 114)

3. CONCLUZII

Păi ocupă poziție inițială când îndeplinește funcția de semnalare a inițierii replicii secundare sau terțe. Ca semnal de răspuns, îndeplinește diferite roluri de la atenuarea forței ilocuționare și marcarea relevanței insuficiente până la schimbarea temei sau introducerea uneia noi în discuție. *Păi* cu funcția de tranziție ocupă poziție internă în structura unei secvențe narative sau în replica secundară dintr-o interacțiune de tipul *întrebare-răspuns*. Poate introduce segmente care conțin o explicație, o reluare a unei teme sau poate marca tranziția de la un episod narativ la altul, deoarece conversația este concentrată pe universul de cunoștințe ale locutorului-informator, iar introducerea unei noi teme, elaborarea și schimbarea acesteia este inițiată de locutor. Marcatorul nu ocupă poziție finală în niciun tip de intervenție, așadar nu este folosit cu rolul de a marca sfârșitul enunțării. Ca semnal de răspuns, *păi* operează în domeniul interpersonal, iar cu funcția de tranziție, în domeniul secvențial al discursului.

SIGLE

- DEX – *Dicționarul explicativ al limbii române* (ediția a II-a revăzută și adăugită). Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, București: Editura Univers Enciclopedic Gold, 2009.
- DLR – *Dicționarul limbii române*, serie nouă, tomul VIII. Litera P. București: Editura Academiei, 1965.
- DOOM³ – *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române* (coord. I. Vintilă-Rădulescu), ediția a III-a revăzută și adăugită. Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, București: Univers Enciclopedic Gold, 2021.
- GALR – *Gramatica limbii române*, vol. I *Cuvântul* (coord. V. Guțu Romalo). Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, București: Editura Academiei Române, 2005.
- GBLR – *Gramatica de bază a limbii române* (coord. G. Pană Dindelegan), ediția a II-a. Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, București: Univers Enciclopedic Gold, 2016.

SURSE

- TDBN – M. Marin, M. Tiugan, *Texte dialectale și glosar Bistrița-Năsăud*. Institutul de Cercetări Etnologice și Dialectologie, 1987.
- TDD – P. Lăzărescu, V. Neagoe, Ruxandra Pană, Nicolae Saramandu, *Texte dialectale și glosar Dobrogea*. Institutul de Cercetări Etnologice și Dialectologie, 1987.
- TDM I – B. Cazacu (coord.), G. Ghiculete, P. Lăzărescu, M. Marin, B. Marinescu, R. Pană, M. Vulpe, *Texte dialectale Muntenia I*. București: Editura Academiei Române, 1973.
- TDMM – I. M. Farcaș, *Texte dialectale Maramureș*. Baia Mare: Editura Universității de Nord, 2011.
- TD-PDF – C. CoHuț, M. Vulpe, *Graiul din zona Porțile de Fier. Texte. Sintaxă*. București: Editura Academiei Române, 1973.
- TD-NBULG – V. Neagoe, I. Mărgărit, *Graiuri dacoromâne din nordul Bulgariei. Studiu lingvistic. Texte dialectale. Glosar*. București: Editura Academiei Române, 2006.
- TDS – M. Marin (coord.), M. Conțiu, B. Marinescu, C.-I. Radu, M. Tiugan, *Graiurile din Sălaj. Studiu lingvistic. Texte dialectale. Glosar*. București: Editura Academiei Române, 2017.
- TD-Ung. – M. Marin, I. Mărgărit, *Graiuri românești din Ungaria. Studiu lingvistic. Texte dialectale. Glosar*. București: Editura Academiei Române, 2005.

BIBLIOGRAFIE

- Aioane, M., 2017, „Mărci discursive metatextuale în limbile italiană și română”, în *Meridian Critic / Analele Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava. Seria Filologie*. B. Literatură, Tomul XXVIII, nr. 1, Editura Universității din Suceava, 65–71.
- Auer, P., Y. Maschler, 2016, „The Family of NU and NA across the Languages of Europe and Beyond: Structure, Function, and History”, în P. Auer, Y. Maschler (eds.), *NU/NA a Family of Discourse Markers across the Languages of Europe and Beyond*. Berlin: De Gruyter Mouton, 1–47.
- Crible, L., 2017, *Discourse Markers and (Dis)fluency across Registers. A Contrastive Usage-Based Study in English and French*, PhD thesis, Université Catholique de Louvain.
- Crible, L., L. Degand, 2019, “Domains and Functions: A Two-Dimensional Account of Discourse Markers”, *Discours* [en ligne], 24 | 2019. Disponibil online: <http://journals.openedition.org/discours/9997> (accesat 20.09.2023).
- Heritage, J., M.-L. Sorjonen, 2018, „Introduction. Analyzing Turn-Initial Particles”, în J. Heritage, M.-L. Sorjonen (eds.) *Between Turn and Sequence. Turn-Initial Particles across Languages*, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 1–24.
- Jucker, A. H., 1993, „The Discourse Marker *Well*”, *Journal of Pragmatics* 19, 435–452.
- Jucker, A. H., 1997, „The Discourse Marker *Well* in the History of English”, *English Language and Linguistics* 1 (1), 91–110.
- Raymond, C. W., 2018, „*Bueno-*, *pues-*, and *bueno-pues*-Prefacing in Spanish Conversation”, în J. Heritage, M.-L. Sorjonen (eds.) *Between Turn and Sequence. Turn-Initial Particles across Languages*, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 59–96.
- Schegloff, E. A., 2007, *Sequence Organization in Interaction: A Primer in Conversation Analysis*, vol. I, Cambridge: Cambridge University Press.
- Schiffrin, D., 2001, „Discourse Markers: Language, Meaning, and Context”, în D. Schiffrin, D. Tannen, H. E. Hamilton (eds.) *The Handbook of Discourse Analysis*. Oxford: Blackwell Publishers Ltd, 54–75.
- Ștefănescu, A., E. Crețoiu, 2005, „Particula discursivă *păi* ca indicator de relevanță”, în G. Pană Dindelegan (coord.), *Limba română. Structură și funcționare. Actele celui de al IV-lea Colocviu al Catedrei de Limba Română (25-26 noiembrie 2004)*. București: Editura Universității din București, 673–688.
- Ștefănescu, A., 2007a, *Conectori pragmatici*. București: Editura Universității din București.
- Ștefănescu, A., 2007b, *Aspecte pragmatice. Incursiuni în româna actuală*. București: Editura Universității din București.

- Ștefănescu, A., 2011, „Marcatorii discursivi în narațiunea conversațională: un studiu de caz”, în L. Dascălu Jinga (coord.), *Româna vorbită actuală (ROVA). Corpus și studii*. București: Editura Academiei, 279–311.
- Vasilescu, A., 2002, *Întrebarea. Teorie și practică*. București: Editura Polirom.
- Zafiu, R., 1989, „Câteva observații asupra conectorilor pragmatici din limba română”, *Studii și cercetări lingvistice* 3 (XL), 315–319.
- Zafiu, R., 2002, „Mărci ale oralității în limbajul jurnalistic actual”, în G. Pană Dindelegan (coord.), *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*. București: Editura Universității din București, 399–430.
- Zafiu, R., 2009, „Evoluția adverbilor de timp *atunci, acum, apoi* către statutul de mărci discursive”, în R. Zafiu, G. Stoica, M. Constantinescu (eds.), *Limba română. Teme actuale. Actele celui de-al 8-lea Colocviu al Catedrei de limba română*. București: Editura Universității din București, 779–793.
- Zafiu, R., 2020, „*Păi*”, în G. Pană Dindelegan (coord.), *Dicționar de interpretări gramaticale. Cuvinte mici, dificultăți mari*. București: Univers Enciclopedic Gold, 457–459.

DISCOURSE FUNCTIONS AND VALUES OF THE MARKER *PĂI* IN DIALECTAL TEXTS

Abstract

The article focuses on examining the discourse marker *păi* frequently used in the regional varieties of Romanian, and the analysis is based on a corpus of dialect texts. We followed the theoretical models proposed by Jucker (1997), Heritage and Sorjonen (2018), and Crible and Degand (2019). Depending on its position (pre-clausal or clause-internal in turn-initial, turn-internal or turn-final) the main functions of *păi* are: (a) to signal the answer, and (b) to mark the transition between narrative episodes. There are several values grouped under each function, depending on the speaker's attitude and his/her epistemic/affective stance.